

Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Кафедра міжнародної економіки та світового господарства

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
роботи
Пантелеймонов А.В.

« _____ » _____ 20__ р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Міжнародна торгівля товарами та послугами

(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань Економіка та підприємництво

напрямок підготовки 6.030503 Міжнародна економіка

вид дисципліни обов'язкова

факультет економічний

2018/ 2019 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою економічного факультету 22. 06. 2018 року, протокол № 8

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: (вказати авторів, їхні наукові ступені, вчені звання та посади) старший викладач Кошкарьова Є.Л.

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародної економіки та світового господарства протокол № 9 от 11. 06. 2018 року

Завідувач кафедри міжнародної економіки та світового господарства

_____ Задорожний Г.В.
(підпис) (прізвище та ініціали)

Програму погоджено методичною комісією економічного факультету протокол № 9 від 21.06.2018 року

Голова методичної комісії економічного факультету

_____ Євтушенко В.А.
(підпис) (прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародна торгівля товарами та послугами» складена відповідно до освітньо-професійної (освітньо-наукової) програми підготовки бакалаврів економіки, міжнародна економіка першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузь знань: Економіка та підприємництво напрям: 6.030503 Міжнародна економіка

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Мета курсу — засвоєння навчальної програми дисципліни «Міжнародна торгівля товарами та послугами» в повному обсязі задля розширення світогляду студентів, формування самостійності їх економічного мислення як особистісної риси та важливої професійної якості, сутність якої — уміння планувати, систематизувати та контролювати власну перспективну та повсякденну діяльність. Засвоївши програмний матеріал у контексті міжнародної економіки, студенти повинні досягти високого рівня своєї підготовки, що відповідає актуальним вимогам суспільно-економічного розвитку України.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни

Завдання курсу полягає у засвоєнні комплексу знань, набутті умінь і навичок, їх закріпленні та систематизації, практичному застосуванні при виконанні творчих індивідуальних завдань і робіт.

Предметом вивчення дисципліни є основні засади організації торговельної діяльності та світових ринків товарів і послуг, міжнародні угоди в галузі торгівлі та міжнародні й регіональні торговельні організації.

Об'єктом дисципліни є вивчення досвіду вітчизняних і міжнародних підприємств з надання торговельних послуг юридичним і фізичним особам, діяльність національних і міжнародних організацій, що здійснюють регулювання міжнародної торгівлі.

«Міжнародна торгівля товарами та послугами» як навчальна дисципліна базується на знаннях, попередньо здобутих студентами під час вивчення дисциплін, що визначають особливості розвитку торгівлі, структуру торговельних підприємств або торговельних підрозділів, підприємницьку діяльність у сфері торгівлі, а саме: «Міжнародна економіка», «Економіка зарубіжних країн», «Міжнародний бізнес» та ін.

1.3. Кількість кредитів 3/3

1.4. Загальна кількість годин 90/90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
4-й	4-й
Семестр	
8-й	8-й
Лекції	
24 год.	12 год.
Практичні, семінарські заняття	
24 год.	год.
Лабораторні заняття	
год.	год.
Самостійна робота	
42 год.	78 год.
Індивідуальні завдання	
15 год.	

1.6. Заплановані результати навчання

У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

- правильно оцінювати процеси, що відбуваються у сучасній міжнародній торгівлі;
- розпізнавати тенденції у галузевій і регіональній міжнародній торгівлі;
- застосовувати здобуті теоретичні знання у своїй практичній професійній діяльності.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Розділ I. Науково-теоретичні основи міжнародної торгівлі

Тема 1. Розвиток міжнародної торгівлі та її теорії

Класичні теорії міжнародної торгівлі (абсолютних і порівняльних переваг).

Теорія Гекшера–Оліна.

Теореми Самуельсона, Столпера–Самуельсона, Рибчинського. Парадокс В. Леонтєєва.

Теорії та моделі неотехнологічного напрямку (наукомісткої спеціалізації, технологічного розриву, життєвого циклу продукту, економії на масштабах виробництва, внутрішньогалузевої торгівлі). Теорія конкурентних переваг М. Портера.

Тема 2. Міжнародна торгівля та світове господарство

Відкрита і закрита економіка. Економічна безпека держав.

Види економічної класифікації держав світу. Економічно розвинені країни та країни, що розвиваються. Конкурентоспроможність країн.

Форми міжнародної торгівлі та їх класифікація.

Географічна структура світової торгівлі. Товарна структура світового ринку. Світові ціни.

Тема 3. Міжнародне економічне право і міжнародне торговельне право. Світова організація торгівлі

Зміст, значення, система та особливості міжнародних економічних відносин.

Предмет, концепції та система міжнародного економічного права.

Принципи міжнародного економічного права. Міжнародне торговельне право у контексті міжнародного економічного права та міжнародного приватного права.

Поняття міжнародного торговельного права та його джерела. Суб'єкти та об'єкти міжнародного торговельного права.

Правове забезпечення міжнародної торгівлі. Світова організація торгівлі (СОТ): цілі, функції та структура. СОТ як форум для переговорів. Система СОТ для урегулювання суперечностей у сфері міжнародної торгівлі. Механізм СОТ з перегляду торговельної політики.

Тема 4. Зовнішньоторговельна та міжнародна торговельна політика

Зовнішньоторговельна політика держав світу як складова їх зовнішньої політики. Вільна торгівля. Протекціонізм.

Інструменти зовнішньоторговельної політики.

Тарифні та нетарифні методи регулювання. Мито, митний тариф, митна вартість товару, країна походження товару. Ліцензії, квоти, технічні бар'єри.

Зони вільної торгівлі. Митні союзи. Спільні ринки. Економічні союзи.

Міжнародні економічні організації.

Розділ II. Основні світові ринки

Тема 5. Світові ринки сировинних товарів

Сучасні ринки палива. Основні світові експортери та імпортери палива. Організація країн — експортерів нафти (ОПЕК).

Ринки продовольства. Ринки сільськогосподарської сировини. Гуртова торгівля сільськогосподарською сировиною та продукцією. Агропромисловий комплекс.

Ринки руд і металів. Зв'язок ринків сировини та готової продукції.

Тема 6. Світові ринки промислових товарів

Ринки промислових товарів.

Ринки продукції машинобудування. Сучасні ринки хімічної промисловості.

Ринки взуття, одягу й текстилю. Ринки технологічних товарів широкого вжитку.

Основні світові виробники й споживачі.

Тема 7. Світовий ринок торгівлі послугами

Послуги у міжнародній торгівлі.

Інформаційні послуги. Сучасний стан розвитку засобів комунікації та їх вплив на процеси розвитку світового господарства.

Лізингові операції.

Рекламна діяльність. Міжнародне регулювання рекламної діяльності.

Транспортні послуги на світовому ринку. Авіаційні, залізничні, автомобільні, морські перевезення. Інші види транспорту в міжнародній торгівлі.

Страховання. Світовий ринок страхових послуг. Вітчизняні та іноземні страхові компанії на українському ринку.

Тема 8. Міжнародний туризм

Місце міжнародного туризму та його значення для економіки світу.

Основні туристичні потоки. Провідні туристичні регіони світу.

Сучасні тенденції зміни векторів туристичних потоків.

Країни — донори та країни — акцептори світових туристичних потоків.

Організація міжнародного туристичного бізнесу. Управління та регламентація міжнародного туризму. Всесвітня туристична організація (ВТО).

Перспективи міжнародного туризму в світі та Україні.

Тема 9. Міжнародна передача технологій та об'єктів авторського права

Технології та інші об'єкти авторського права.

Міжнародна передача технологій на некомерційних засадах. Військово-політичне шпигунство. Промислове шпигунство.

Міжнародна комерційна передача технологій.

Форми міжнародного комерційного технологічного обміну (ліцензійна торгівля об'єктами промислової власності, утворення спільних підприємств, прямі інвестиції у підприємства з високою технологічною базою, міжнародна торгівля високотехнологічними товарами тощо).

Міжнародна торгівля об'єктами авторського права і суміжних з ним прав. Міжнародний франчайзинг.

Тема 10. Міжнародні ринки робочої сили

Міжнародна міграція населення.

Експорт та імпорт робочої сили. Сезонна міграція працездатного населення. Основні світові потоки трудової міграції.

Проблеми, пов'язані з "втечею мізків". Соціально-економічні проблеми адаптації трудових мігрантів у новому етно-соціокультурному середовищі.

Працевлаштування українських працівників за кордоном. Країни з найбільш сприятливими умовами для роботи українських трудових мігрантів.

Зайнятість іноземних працівників в Україні. Проблеми нелегальної міграції в Україну.

Транзит нелегальної міграції територією України та політико-економічні наслідки цього явища.

Тема 11. Міжнародні ринки капіталів

Види ринків капіталів. Учасники міжнародних ринків капіталів. Географія світових ринків капіталів.

Світовий валютний ринок. Інтернаціоналізація світових фінансових ринків. Валютні ризики.

Операції світового валютного ринку.
Прямі іноземні інвестиції та кредит. Міжнародні ринки цінних паперів.

Розділ III. Організація міжнародної торгівлі

Тема 12. Міжнародна гуртова торгівля

Біржові товари. Біржова торгівля. Біржове законодавство України.

Біржові операції (спотові, форвардні, ф'ючерсні).

Міжнародні торги (тендери).

Аукціонні товари. Аукціонна торгівля. Провідні світові аукціони.

Міжнародні ярмарки та виставки.

Тема 13. Зовнішньоторговельні операції

Види зовнішньоторговельних операцій.

Методи торгівлі. Вихід на зовнішній ринок.

Контракти. Базові умови поставок. ІНКОТЕРМС-2000.

Ціни та розрахунки у міжнародній торгівлі. Передплата й післяплата за поставку товарів у міжнародній торгівлі. Оплата готівкою, акредитивом, векселем, інкасо.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усьог о	у тому числі					усьог о	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ I. Науково-теоретичні основи міжнародної торгівлі												
Тема 1. Розвиток міжнародної торгівлі та її теорії	4	1	1			2	4	0,5				3,5
Тема 2. Міжнародна торгівля та світове господарство	6	1	1			4	6	0,5				5,5
Тема 3. Міжнародне економічне право і міжнародне торговельне право. Світова організація торгівлі	6	2	2			2	6	0,5				5,5
Тема 4. Зовнішньоторговельна та міжнародна торговельна політика	6	2	2			2	6	0,5				5,5
Разом	22	6	6			10	22	2				20
Розділ II. Основні світові ринки												
Тема 5. Світові ринки сировинних товарів	8	2	2			4	8	1				7
Тема 6. Світові ринки промислових товарів	8	2	2			4	8	1				7
Тема 7. Світовий ринок торгівлі послугами	8	2	2			4	8	2				6
Тема 8. Міжнародний туризм	8	2	2			4	8	1				7
Тема 9. Міжнародна передача технологій та об'єктів авторського права	8	2	2			4	8	1				7
Тема 10. Міжнародні ринки робочої сили	8	2	2			4	8	1				7
Тема 11. Міжнародні ринки капіталів	8	2	2			4	8	1				7
Разом	56	14	14			28	56	8				48

Розділ III. Організація міжнародної торгівлі											
Тема 12. Міжнародна гуртова торгівля	6	2	2			2	6	1			5
Тема 13. Зовнішньоторговельні операції	6	2	2			2	6	1			5
Разом	12	4	4			4	12	2			10
ІНДЗ			-	-		15			-	-	15
Усього годин	90	24	24			42	90	12			78

4. Темі семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Розвиток міжнародної торгівлі та її теорії	1
2	Тема 2. Міжнародна торгівля та світове господарство	1
3	Тема 3. Міжнародне економічне право і міжнародне торговельне право. Світова організація торгівлі	2
4	Тема 4. Зовнішньоторговельна та міжнародна торговельна політика	2
5	Тема 5. Світові ринки сировинних товарів	2
6	Тема 6. Світові ринки промислових товарів	2
7	Тема 7. Світовий ринок торгівлі послугами	2
8	Тема 8. Міжнародний туризм	2
9	Тема 9. Міжнародна передача технологій та об'єктів авторського права	2
10	Тема 10. Міжнародні ринки робочої сили	2
11	Тема 11. Міжнародні ринки капіталів	2
12	Тема 12. Міжнародна гуртова торгівля	2
13	Тема 13. Зовнішньоторговельні операції	2

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Розвиток міжнародної торгівлі та її теорії	2
2	Тема 2. Міжнародна торгівля та світове господарство	4
3	Тема 3. Міжнародне економічне право і міжнародне торговельне право. Світова організація торгівлі	2
4	Тема 4. Зовнішньоторговельна та міжнародна торговельна політика	2
5	Тема 5. Світові ринки сировинних товарів	4
6	Тема 6. Світові ринки промислових товарів	4
7	Тема 7. Світовий ринок торгівлі послугами	4
8	Тема 8. Міжнародний туризм	4
9	Тема 9. Міжнародна передача технологій та об'єктів авторського права	4
10	Тема 10. Міжнародні ринки робочої сили	4
11	Тема 11. Міжнародні ринки капіталів	4
12	Тема 12. Міжнародна гуртова торгівля	2
13	Тема 13. Зовнішньоторговельні операції	2
	Разом	42

6. Індивідуальні завдання

Метою контрольної роботи є закріплення та поглиблення теоретичних знань, які студенти отримали під час вивчення дисципліни.

Виконуючи контрольну роботу, студенти повинні користуватися літературою, рекомендованою викладачем (наводиться далі окремим списком).

На титульній сторінці контрольної роботи необхідно зазначити обрану тему, дату виконання та поставити особистий підпис.

На наступній сторінці мають бути викладені завдання контрольної роботи у вигляді плану, наприкінці роботи — висновок та список використаної літератури (до загального обсягу роботи не враховується, кількість посилань — не менше восьми).

Контрольна робота виконується у формі реферату загальним обсягом 25-30 сторінок друкованого тексту (формат А4, шрифт Times New Roman, розмір шрифту – 14, 1,5 інтервал) і подається на рецензування не пізніше як за місяць до початку сесії. У разі незадовільного виконання роботи вона повертається студенту на доопрацювання, після чого передається для повторної перевірки.

Після перевірки контрольної роботи і одержання позитивної оцінки студент допускається до екзамену чи заліку.

Теми контрольних робіт

«Аналіз світового ринку (товар або послуга на вибір) і місце України на ньому»

План роботи:

1. Вступ (актуальність, мета, завдання);
2. Характеристика товару / послуги;
3. Основні виробники, експортери, імпортери товару / послуги;
4. Товарна і географічна структури експорту - імпорту товару / послуги;
5. Ціноутворення на ринку товару / послуги;
6. Регулювання ринку товару / послуги;
7. Місце України на світовому ринку товару / послуги;
8. Тенденції та перспективи світового та українського ринків товару / послуги;
9. Висновки;
10. Зведена таблиця;
11. Список джерел.

7. Методи контролю

Засвоєння теми (поточний контроль) контролюється на семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- тестові завдання;
- експрес-опитування;
- письмове опитування;
- індивідуальне семестрове завдання.

Підсумковий контроль засвоєння розділів здійснюється по їх завершенню на підсумкових заняттях. Оцінка успішності студента з дисципліни є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих розділів.

8. Схема нарахування балів

Поточне тестування та самостійна робота													Інд. завдан-ня	Підсум-ковий тест (екзамен)	Сума
Розділ 1				Розділ 2							Розділ 3				
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13			
1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	2	1	1	40	100	

T1, T2 ... T13 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для екзамену	для заліку
90 – 100	відмінно	зараховано
70-89	добре	
50-69	задовільно	
1-49	незадовільно	не зараховано

9. Рекомендована література

Базова

2. Бураковський І. Теорія міжнародної торгівлі. — К.: Основи, 2000.— 241 с.
4. Герчикова И.Н. Международное коммерческое дело: Учебник для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. — 671 с.
6. Господарський кодекс України: Прийнято Верховною Радою України від 16.01.03 № 436-IV // Офіційний вісник України. — 2003.— № 11.
7. Дахно І.І. Міжнародна торгівля: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2004.— 312 с.
8. Дахно І.І. Міжнародне економічне право: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2000.— 160 с.
10. Дахно І.І., Кобржицький В.В., Куценко В.М. та ін. Зовнішньоекономічна діяльність: Навч. посіб. — К.: Центр навч. л-ри, 2006. — 360 с.
11. Дахно І.І., Тимофієв С.М. Країни світу: Енциклопедичний довід.— К.: МАПА, 2007. — 608 с.
13. Киреев А. Международная экономика. Ч. 1. — М.: Междунар. отношения, 2002. — 415 с.
14. Крилова Н.В. Управління міжнародними торговельними операціями: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2008. — 232 с.
15. Кузьмін О.С., Горбаль Н.І. Управління міжнародною конкурентоспроможністю підприємств. — Л.: Компакт-ЛВ, 2005. — 304 с.
17. Линдерт П. Экономика мирохозяйственных связей. — М.: Прогресс, 1992.
18. Митний кодекс України та нормативно-правові акти, що регулюють його застосування: Зб. доп. / Уклад.: П.В.Пашко, В.П.Науменко. — К.: Знання, 2004. — 734 с.
19. Одягайло Б. М. Міжнародна економіка: Навч. посіб. — К.: Знання, 2006.— 407 с.
20. Основи міжнародної торгівлі: Навч. посіб. / За ред. Ю. Г. Козака, Н.С.Логвінової, Рженішевського. — К.: ЦНЛ, 2005. — 656 с.
21. Портер М. Международная конкуренция. — М.: Междунар. отношения, 1993. — 896 с.
22. Правове регулювання зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. / За ред. О. Х. Юлдашева. — К.: МАУП, 2005. — 272 с.

23. Рокоча В. В. Міжнародна економіка: Навч. посіб.: У 2 кн. — К.: Таксон, 2000 — Кн. I: Міжнародна торгівля: теорія та політика.— 320 с.
25. Смит А. Исследование о природе и причинах богатства народов.— М.: Соцэкгиз, 1935.
28. Фомичев В.И. Международная торговля: Учебник. — 2-е изд., перераб. и доп. — М.: ИНФРА-М, 2001. — 446 с.
29. Циганкова Т.М., Петрашко Л.П., Кальченко Т.В. Міжнародна торгівля: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 2001. — 488 с.
30. Шпак В., Кондорі Ромеро А. Міжнародна торгівля: Практикум. — К.: УВПК “ЕксОб”, 2004. — 384 с.

Додаткова

33. Гребельник О.П. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Підручник. — К.: ЦНЛ, 2004. — 384 с.
34. Дахно І.І. Антимонопольне право: Курс лекцій. — К.: Четверта хвиля, 1998. — 352 с.
35. Дахно І.І. Міжнародне економічне право: Курс лекцій. — 2-ге вид.— К.: МАУП, 2003. — 160 с.
36. Дахно И.И. Право интеллектуальной собственности. — К.: ТП-ПРЕСС, 2004. — 224 с.
37. Дахно И.И. Патентно-лицензионная работа. — К.: Блиц-информ, 1996.
38. Дахно И.И. Юридический словарь И. Дахно: словарь законодательных и нормативных терминов. — К.: А.С.К., 2001. — 1056с.
39. Драбик І. Управління підприємством на міжнародному ринку // Економіка та держава. — 2007. — № 8. — С. 8–9.
43. Иванов М.Ю., Иванова М.Б. Внешнеэкономическая деятельность: Учеб. пособие. — М., 2005. — 105 с.
44. Кобржицький В.В., Чернявський А.Д. Завтра туризма // Персонал. — 1999. — № 5. — С. 74–79.
45. Котлер Ф. Маркетинг-менеджмент. — СПб.: Питер, 2003. — 752с.
52. Петров О.П. Глумачний митний словник-довідник. — Одеса: Плассе ЗАТ, 2005. — 592 с.
53. Портер М. Стратегія конкуренції: методика аналізу галузей і діяльності конкурентів. — К.: Основи, 1998. — 390 с.
54. Портер М. Конкуренция. — К.: Вильямс, 2001. — 495 с.
58. Розенберг М.Г. Контракт международной купли-продажи. — М.: Книжный мир, 1998. — 832 с.
59. Румянцев А.П., Румянцева Н.С. Зовнішньоекономічна діяльність: Навч. посіб. — К.: ЦНЛ, 2004. — 384 с.
60. Саллі В.І., Трифонова О.В., Швець В.Я. Основи зовнішньоекономічної діяльності: Навч. посіб. — К.: Професіонал, 2003. — 176с.
61. Система світової торгівлі: Практ. посіб. — К.: К.І.С., 2002. — 348с.
62. Соколенко С.І. Глобалізація і економіка України. — К.: Логос, 2007. — 539 с.
66. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. посіб. / За ред. І. І. Дахна. — К.: Центр навч. л-ри, 2007. — 328 с.
67. Управління зовнішньоекономічною діяльністю: Навч. посіб. / За заг. ред. А. І. Кредісова. — К.: Віра-Р, 1998. — 448 с.
69. Цупрун М. Д. Діяльність міжнародних організацій. — К.: Наука, 2007. — 348 с.
70. Чернявський А.Д., Кобржицький В.В. Корпоративне управління: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2006. — 208 с.

72. Чумицький О. Г. Міжнародна економічна діяльність України. — К.: Вища шк., 2005. — 468 с.
73. Шостак Л.Б. Пріоритетні орієнтири економічного розвитку України // Сучасні проблеми розвитку економіки України. — К.: МАУП, 2007. — С. 182–187.
74. Щукін Л. В. Зовнішня торгівля України. — Л.: Либідь, 2007. — 678с.

10. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Державна служба статистики [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>
2. ЮНКТАД / [Електронний ресурс]. – Офіційний веб-сайт. – Режим доступу: <http://www.unctad.org>
3. World Bank Group. / [Електронний ресурс]— Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>
4. World Tourism Organization Report. (<http://www.world-tourism.org>)
5. World trade statistic [Електронний ресурс] / World Trade Organization. — <http://www.wto.org>